

Зимич Є. В.,

Луганська державна академія культури і мистецтв, м. Луганськ

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО СКРИПТУ «ВІДВІДУВАННЯ РЕСТОРАНУ» У ПОВСЯКДЕННОМУ ДИСКУРСІ

У статті аналізується повсякденний дискурс. Розглядається теорія скриптів. Досліджені лексико-семантичні та прагматичні особливості скрипту «Відвідування ресторану» в англomовній лінгвокультурі.

Ключові слова: повсякденний дискурс, скрипт, лексико-семантичні та прагматичні особливості.

В статье анализируется обыденный дискурс. Рассматривается теория скриптов. Исследуются лексико-семантические и прагматические особенности скрипта «Посещение ресторана» в англоязычной лингвокультуре.

Ключевые слова: обыденный дискурс, скрипт, лексико-семантические и прагматические особенности.

In this article everyday discourse is analyzed. Script theory is considered. Lexical, semantic and pragmatic peculiarities of script «Restaurant visit» in English-speaking linguoculture are investigated.

Key words: everyday discourse, script, lexical, semantic and pragmatic peculiarities.

Важлива для сучасної лінгвістики антропоцентрична парадигма визначила необхідність вивчення системи мови у галузі спілкування, організації і форм міжособистісної взаємодії в різних типах дискурсу (О.Л. Бессонова, О.М. Ільченко, В.І. Карасик, М.Л. Макаров, Л.В. Солощук, Й.А. Стернін, І.П. Сусов, С.М. Ервін-Грип, В. Франк), серед яких важливе місце займає повсякденний дискурс, що відображає накопичений поколіннями досвід стихійного збагнення дійсності і є вербалізацією буденної картини світу.

Актуальність роботи визначається тим, що у повсякденному дискурсі скрипт використовується як дієвий стереотип людського пізнання тієї чи іншої комунікативної ситуації. В.В. Богданов визначає скрипт як набір сподівань про розвиток подій, тип структури свідомості, що засвоюється з досвідом та керує поведінкою людини у конкретній типовій, передбачуваній ситуації чи контексті [1, с. 172-173], дієвий стереотип людського знання. Скрипт прив'язаний до конкретної ситуації та стосується усіх варіантів її розвитку [3, с. 234].

Мета дослідження – визначити особливості англomовного скрипту «Відвідування ресторану» у повсякденному дискурсі. Об'єктом дослідження є англomовний скрипт «Відвідування ресторану», а предметом – лексико-семантичні та прагматичні особливості вживання англomовного скрипту у повсякденному дискурсі.

Поняття *скрипту* розвинули Р. Шенк та Р. Абельсон за аналогією з фреймом М. Мінського для представлення послідовності подій, що перебувають у концептуальній залежності. Скрипт має схожі функції з фреймом. Тоді як фрейм, зазвичай, розглядається як сталий набір фактів про світ, а скрипт утілює стандартну послідовність подій, що описують ситуацію [6, с. 254].

Скрипт є прикладом специфічного, а не загального знання, і хоч він пов'язаний загальними планами та метою, може відбуватися незважаючи на них. Скрипт залежить від особистого досвіду, тому він відмінний у різних осіб, та може змінюватись в одній особі [4, с. 82]. Знання послідовності сцен у англomовному скрипті «Відвідування ресторану» часто визначається як головна риса, що відрізняє скрипт від інших моделей [8]:

The Restaurant Script	
Event Frame	Dinning at a restaurant
Social Roles	Waiter, customer, cashier, busboy, manager, cook
Episodic Functions	Enter a restaurant Approach the host Have someone direct the customer to a table Have someone bring a menu to the customer The customer peruses the menu Have the waiter approach the customer and ask for an order The customer puts in his order The waiter leave and eventually returns with the food The waiter signals the end of the main meal by asking about deserts. The waiter customer signals the end of the meal by asking for the bill The waiter brings the bill or the check The customer either pays the waiter or pays the cashier The customer pays the cashier The customer may leave a tip The customer leaves the restaurant
Lexicon	Waiter, customer, table, main meal, deserts, tip, cashier, restaurant, the bill, the check, the menu, etc.
Script	Enter a restaurant, approach the cashier, get assigned to a waiter, go to your assigned table, accept the menus, read them, make an order, wait for the meal, eat your meal, discuss the topic of conversation during the meal, wait for the waiter to ask if you want to have a dessert, order

Процес вербалізації скрипту починається зі входу до ресторану та вибору столика:

– *Good evening. Two for dinner? – Yes, that's right – Where would you like to sit? – Could we have a table near the window, please? – Come with me, please* [7, p. 28].

Далі приносять меню – до цієї ситуації входять лексеми такі як *wine list* – винна карта, *appetizer* – закуска, *aperitif wine* – аперитив:

Do you want an appetizer, Vera? Oysters, lox, smoked herring, or avocado? [7, p. 89].

Важливу роль відіграють соціальні ролі, що позначають саме учасників скрипту (*waiter* – офіціант, *cashier* – касир, *head-chef* – шеф кухар, *barmen* – бармен, *customer* – покупець, *visitor* – відвідувач):

«*Nancy broke off relations with her lover, who is a waiter at Marvelle's and would have no reconciliation*» [7, p. 45].

Замовлення обіду вербалізується за допомогою компонента *menu*, який має різні варіації: *a la carte* (а reference to a menu of items priced and ordered separately [5]); тип обслуговування, коли гість самостійно формує свій обід з тих страв, які представлені в меню; *table d'hôte menu, prix fixe* («fixed price»), *set meal / set menu* (is a menu where multi-course meals with only a few choices are charged at a fixed total price [5]) – гість обирає по одній страві з кожної категорії, представленої у меню (закуски, салати, десерти і т.і.). Наприклад, на сайті одного з ресторанів:

«*Enjoy authentic Italian cuisine at Mundo Trattoria right in Kirkland! We offer a wide variety of fine Italian cuisine with our signature weekly Table d'hôte that will sure please any taste buds*». Чи з реклами меню на веб-сайті: «*To make things simple, you can just order one of the set menus from this page*»

Що стосується предметів та явищ, які безпосередньо асоціюються зі скриптом «Відвідування ресторану», то це найчастіше чайові – *tips, bill, check* – рахунок, *cashier* – касир, *menu* – меню. Унаслідок чого у деяких з цих одиниць утворюється дещо нове значення: *tips* – гроші, що добровільно видаються обслуговуючому персоналу готелів, закладів громадського харчування, понад плату за рахунком.

Для відтворення та вербалізації скрипту «Відвідування ресторану» характерне використання простих речень. Найчастіше використовуються речення з наказовим способом дієслова або спонукальним: для вираження прохання при додаванні слова *please*: «*Please bring me the bill with my coffee.*» «*May I have the menu and the wine list, please?*», наказу чи спонукування до дії: «*Give me the book of complaints! Your service is very slow!*» [7, p. 101]

Використання простих, переважно коротких, односкладових речень у процесі вербалізації скрипту «Відвідування ресторану» допомагає продемонструвати нескладність фраз, означаючих прохання, відповідь на питання та невимущеність спілкування:

«*Have you chosen anything, sir? – A salad, please, to begin with*» [7, p. 135].

«*Waiter! Iced orange juice and a glass of mineral water, please. Now let's see the menu. And here is the wine card, too. How about some hard drinks?*» [7, p. 35].

Безпосередність та невимущеність висловлювань, ситуація мовленнєвого спілкування та інші характерні риси розмовного стилю особливо відображаються на синтаксичному рівні: проявляється неповно структурність висловлення – один із засобів мовленнєвої економії та одна із найбільш відмінних рис розмовного стилю:

«*Home-made pizza with mushrooms, please, and a bottle of mineral water*»; «*French dressing, please*»; «*Here, the change*» [7].

У наданих прикладах можна спостерігати відсутність дієслова – присудка, що надає висловлюванню динамічності.

Так, скрипт описує автоматичність, характерну для дій людини, коли свідомість відволікається від другорядних уявних подій. Зміст лексичних одиниць комунікативної ситуації «Відвідування ресторану» базується на сприйнятті концептуальної картини світу, а формування фраз відбувається за допомогою простих поширених речень чи речень без дієслова-присудка. Непідготовленість висловлювання, відсутність можливості підготувати певну фразу перешкоджають використанню складних синтаксичних конструкцій. Перспектива дослідження полягає у вивченні скрипту «Шопинг» у повсякденному дискурсі.

Література:

1. Богданов В. В. Деятельностный аспект семантики / В. В. Богданов // Прагматика и семантика синтаксической единицы. – Сб. Научных тр. – Калинин, 1984. – С. 86-92.
2. Карасик В. И. Аспекты и характеристики дискурса / В. И. Карасик // Аксиологическая лингвистика: Проблемы теории дискурса, стилистики, семантики и грамматики. – Волгоград, 2002. – 312 с.
3. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова / Рос. академия наук. Ин-т языкознания. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
4. Макаров М. Л. Интерпретативный анализ дискурса в малой группе / Михаил Львович Макаров. – Тверь : ТвГУ, 1998. – 268 с.
5. Cambridge Dictionary Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/>
6. Lakoff R. Language and Woman's Place / R. Lakoff. – New York : Harper, 1975. – 174 p.
7. Sheldon S. Tell me your dreams / S. Sheldon. – N.Y. : Warner Books, 1999. – 384 p.
8. St. Clair R. N. The role of Social Script Theory in cognitive blending / R.N. St. Clair // The IAICS Congreso Internacional X. Guadalajara. – México, 2004. – P. 24-35.